

нував спрвіпрацю Гол. управління шляхів сполучення з С.-Петербур. цензурним ком-том і стат. ком-том при Мін-ві внутр. справ. З 17.11.1860 був директором Особливої канцелярії гол. управляючого відомства шляхів сполучень (з 1865 – міністра шляхів сполучень). З 15.01.1870 до кінця життя був членом Ради Мін-ва шляхів сполучень.

Дослужився до чину таємного радника (1865). Мав держ. відзнаки, у т. ч. перський орден Лева і Сонця 1-го ступ. (1865).

Помер у м. Выборзі на 77-му році життя. Похований на Новодівочому кладовищі у С.-Петербурзі.

Т. був знаним фахівцем із історії, етнографії, фольклору, археології та істор. географії зах. частини Рос. імперії. Друкувався (за підписами: «Бор-ский, И.», «Боричевский Иван», «Васильев, В.», «И. Б.»). у виданнях: «Журнал Министерства народного просвещения», «Маяк», «Известия Имп. археологического общества», «Журнал Главного управления путей сообщения», «Санкт-Петербургские ведомости», «Сын Отечества», «Северное обозрение». Вперше опублікував збірки літ. фольклору півд. і зах. слов'ян. Був одним із перших дослідників середньовічної історії Литви та історії литов. мови. Вхідив до складу Имп. рос. археол. тов-ва. На запрошення Археогр. комісії редагував видання актових документів з історії Речі Посполитої XVII ст. Бібліогр. оглядами регіональних газет («губернских ведомостей») привернув увагу до цінних матеріалів з історії Правосл. Церкви, мовознавства, історії друкарства, статистики, етнографії Росії.

Осн. тв.: Повести и предания народов славянского племени. – Ч. 1. – СПб., 1840. – XV, 185, [2] с.; Ч. 2. – 198 с.; [2-ге вид.]. – М., 2007; Народные славянские рассказы. – СПб., 1844. – 247 с.; Православие и русская народность в Литве. – СПб., 1851. – 129 с.; Исследование о происхождении, названии и языке литовского народа. – СПб., 1847. – 43 с.

Ред.: Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. – Т. 5 : 1633–1699. – СПб., 1855. – 330 с.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 2159; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 548; РГАЛИ. – Ф. 341. – Оп. 1. – Д. 814.

Опубл. дж.: Краткий исторический очерк развития и деятельности ведомства путей сообщения за столет его существования (1798–1898). – СПб., 1898. – С. 203, 213; Петербургский некрополь : в 4 т. / сост. В. И. Саитов. – Т. 4. – СПб., 1913. – С. 224; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. – Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 102, 113.

Літ.: Лященко А. И. Боричевский (собственно Тарнава-Боричевский) Иван Петрович // Венгеров С. А. Критико-биографический словарь русских писателей и ученых (от начала русской образованности и до наших дней). – Т. V. – СПб., 1897. – С. 196–200; Тарнава-Боричевский Иван Петрович // РБС. – Т. : Суворова – Ткачев. – СПб., 1912. – С. 311–313; Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей : в 4 т. – Т. 4. – М., 1960. – С. 465.

С. Л. Кузьміна

ТАРНАВСЬКИЙ Петро Іванович [рос. Тарнавский Петр Иванович] (26.06 [08.07].1873–02.09.1938), священник РПЦ, єпископ УАПЦ, випускник КДА – церк. діяч і педагог.

Нар. у м. Києві в сім'ї псаломщика Києво-Софійського кафедрального собору. Після закінчення Києво-Софійського ДУ (1882–87) та КДС (1887–93) навчався у КДА (1893–97), де здобув ступ. канд. богослов'я (рішення академ. Ради від 12.06.1897 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Йоаникієм (Рудневим)* 30.06.1897). Рукопис канд. твору «Проповеди киевского протоиерея Иоанна Леванды», визнаного Радою КДА на підставі рецензій проф. протоієрея І. М. *Королькова* і проф. В. Ф. *Певницького* «хорошим», зберігається у ІР НБУВ.

Після закінчення КДА одружився з Анастасією Миколаївною Тучапською, донькою бердичівського священника (згодом – протоієрея), у шлюбі з якою виховав трьох дітей – Анатолія (з 1916 мешкав закордоном – у Польщі та Франції), Вадима й Ольгу. Протягом року (з 1897) служив псаломщиком у Київ. Царе-Костянтинівській церкві на Подолі. Наказом обер-прокурора Св. Синоду від 09.11.1898 був призначений помічником інспектора Катериносл. ДС (з 15.10.1898). На службі в м. Катеринославі (з 2016 – м. Дніпро)

викладав також євр. мову та виконував обов'язки секретаря семінарського Кирило-Мефодіївського братства (з 14.11.1898).

Невдовзі вирішивши прийняти свящ. сан, 02.12.1899 звільнився з Катериносл. ДС. 15.03.1900 був висвячений на ієрея і призначений священиком Свято-Вознесенської церкви залізничної станції Казатин Бердичівського пов. Київ. губ. (нині – м. Козятин Вінниц. обл.). 11.06.1903 переведений на посаду настоятеля Києво-Щекавицької Всіхсвятської цвинтарної церкви. У 1903–11 виконував обов'язки духовного слідчого 3-го округу Київ. пов. З 13.07.1915 служив настоятелем Свято-Олексіївської церкви при Київ. 8-й гімназії (колишня чол. гімназія «Группы родителей»). Пастирське служіння в Києві поєднував із пед. діяльністю на посадах законовчителя приватної жін. гімназії К. А. Крюгер, Верхне-Юрківського парафіяльного уч-ща № 53 ім. В. А. Жуковського, Щекавицької церковнопарафіяльної школи. Всупереч загальнопоширеним відомостям, ніколи не обіймав викладацьких або ін. посад у КДА.

З революц. часів брав активну участь у церковно-сусп. житті України та укр. нац. русі. На з'їзді духовенства і мирян Київ. єпархії, що відбувся у Києві 12–17.04.1917, був обраний членом постійної Єпархіальної ради. 23.11.1917 увійшов до Тимчасової Всеукр. правосл. церк. ради, яка опікувалася підготовкою Всеукр. Правосл. Церк. Собору. У складі делегації цієї ради 21.12.1917 відвідав у КПЛ митрополита Київського і Галицького *Володимира (Богоявленського)* із ультимативною вимогою у 3-денний термін залишити Київ.

Брав участь у 1-й (07[20].01–19.01[02.02].1918) та 2-й (08[21].06–28.06[11.07].1918) сесіях Всеукр. Правосл. Церк. Собору. У зв'язку із рішенням Собору про встановлення квотного представництва Всеукр. правосл. церк. ради серед його членів (3 особи), ухваленим 07.07.1918, разом із ін. делегатами від ради 08.07.1918 вийшов зі складу соборян.

У березні–квітні 1918 став одним із засновників і провідних діячів Кирило-Мефодіївського укр. правосл. братства, що мало на меті відродження Укр. правосл. незалежної соборноправної Церкви. У березні–квітні того ж року входив до складу Приватної комісії з Православно-Церковних справ Департаменту сповідань УЦР. За часів гетьманату співробітничав із Мін-вом сповідань Укр. Держави.

У квітні 1919 виступив одним із організаторів 2-ї Всеукр. правосл. церк. ради, що мала за першочергову мету відкриття й поширення укр. парафій. Разом із протоієреями Василем *Липківським* і Нестором *Шарайвським* звершив у Свято-Микольському військ. соборі Києва перше україномовне богослужіння (09.05.1919; цю дату В. Липківський згодом вважав «днем народження» УАПЦ). З липня 1919 служив у Старокиїв. укр. парафії при Києво-Софійському кафедральному соборі. У серпні того ж року затверджений на посаді штатного священика.

Восени 1919 перебував (згідно з розпорядженням єпископа Черкаського Назарія (Блінова) від 19.08.1919, затвердженим 24.09.1919 митрополитом Київським і Галицьким *Антонієм (Храповицьким)*) під відновленням церк. слідством (розпочато ще влітку 1918) за фактами «неприятельних виступлень» проти митрополита Володимира (Богоявленського) та висунутим під час візиту до нього у грудні 1917 «дерзким требованиєм удалитися из Киева».

Відповідно до розпорядження керуючого Київ. єпархією єпископа Назарія (Блінова) від 30.04.1920 заборонений у священнослужінні «за совершение богослужения, вопреки распоряжению управляющего епархией, в Большом Киево-Софийском соборе, отнятом украинцами, при содействии Советской власти, у православной приходской общины» (аналогічна заборона стосувалася й протоієрея Василя Липківського та ін. кліриків укр. парафії, що протягом 1919 правили богослужіння у Малій Софії). Реагуючи

на цей «припис», Всеукр. правосл. церк. рада на чолі із М. Морозом на засіданні від 05.05.1920 ухвалила рішення визнати заборону єпархіальної влади «нікчемною» й отже, «ставши на шлях непідлеглості єпископатові, вважати свою Українську Церкву віднині автокефальною».

У 1920–22 служив у с-щі Баришівка Переяславського пов. Полтав. губ. (нині – смт, адм. центр Баришівського р-ну Київ. обл.), де створив укр. парафію. Згідно із ухвалою I Укр. Правосл. Церк. Собору Київщини (м. Київ, 22–26.05.1921) у 1921 піднесений Всеукр. правосл. церк. радою до сану протоієрея. 14–30.10.1921 брав участь у I Всеукр. Правосл. Церк. Соборі УАПЦ, що відбувся у Києві. Був обраний головою соборної Мандатної комісії.

З травня 1922 обіймав посаду настоятеля Старокиївської парафії при Києво-Софійському соборі. Викладав на Пастирських курсах УАПЦ в Києві (певний час був їхнім завідувачем). 21.09.1922 висвячений на єпископа УАПЦ. 27.10.1922 очолив відділ богослужіння Всеукр. правосл. церк. ради.

У 1924 увійшов до складу створеного у Києві низкою членів Всеукр. правосл. церк. ради реліг. братства «Діяльно-Христова Церква» (ДХЦ), не інкорпорованого до УАПЦ (цей «проект» було реалізовано за підтримки й, на думку більшості дослідників, з ініціативи влади, яка скористалася внутр. суперечками між лідерами УАПЦ з метою її розколу). Був серед підписантів відозви братства від 11.09.1924, спрямованої на дискредитацію митрополита Василя Липківського та ін. лідерів УАПЦ. У 1925 став головою ради братства і настоятелем Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря, виділеного держ. органами для відкриття парафії ДХЦ. Через розкольницьку діяльність рішенням Вищого церк. суду УАПЦ 11.02.1925 виключений (разом із ін. керівниками ДХЦ) зі складу УАПЦ. 21.10.1925 головував на Всеукр. з'їзді ДХЦ, де останню було проголошено спадкоєми-

цею «гинучою» УАПЦ, на той момент не зареєстрованої владою (на цьому ж з'їзді було обрано «альтернативну» Всеукр. правосл. церк. раду, покликану замінити недієздатний і «політично неблагонадійний» керівний орган УАПЦ). Після втрачання владою потреби у подальшій підтримці братства ДХЦ й отримання настанови на його возз'єднання із УАПЦ повернувся до останньої (1927).

Після III («Надзвичайного») Всеукр. Правосл. Церк. Собору УАПЦ (Київ, 28–29.01.1930), на якому було ухвалене рішення про саморозпуск УАПЦ (як «антирадянської контрреволюційної організації») та її керівних структур, разом із низкою колишніх діячів УАПЦ долучився до створення нової церк. організації «Українська Православна Церква» (УПЦ), ініційованої Всеукр. церк. тимчасовим організаційним ком-том (ВУЦТОК) на чолі з архієпископом Іваном Павловським. 18.12.1930 отримав посвідчення про членство в УПЦ. Однак у 1931 зрікся церк. служіння. Протягом подальших років працював у рад. установах – зокрема обіймав посади діловода-архіваріуса Народного суду Кіровського р-ну м. Києва та секретаря Суд. ліквідаційного ком-ту Ленінського р-ну Києва.

30.04.1938 зарештований співробітниками УДБ НКВС УСРР. Утримувався під вартою в тюрмі НКВС у Києві. Був обвинувачений за статтями 54-8, 54-11 КК УРСР у тому, що, «являясь одним из руководителей анти-советской националистической и повстанческой организации, проводил активную работу по созданию повстанческого подполья с целью свержения советской власти». Ухвалою Особливої Трійки при УНКВС у Київ. обл. від 29.08.1938 засуджений до вищої міри покарання.

Розстріляний на 66-му році життя. Місце поховання невідомо. Реабілітований Прокуратурою УРСР 26.05.1989.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 2161; Ф. 304. – № 1504; ЦДАВОУ. – Ф. 1071. – Оп. 1. – Спр. 219; Ф. 3984. –

Оп. 3. – Спр. 3, 4, 8; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 8565; Оп. 3. – Спр. 2385, 2392, 2446; ЦДАГОУ. – Ф. 263. – Оп. 1. – Спр. 60655.

Опубл. дж.: Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1896–1897 учебный год. – К., 1897. – С. 261–264, 295–296, 299–302; Приказы обер-прокурора Святейшего Синода // ЦВед. – 1898. – № 47. – С. 420–421; Отчет о состоянии Кирило-Мефодиевского братства при Екатеринославской духовной семинарии от 28 августа 1898 г. по 28 августа 1899 г. // Екатеринославские Ев. – 1899. – № 36. – Отд. офиц. – С. 541; Епархиальные известия // КЕВ. – 1903. – № 16. – Ч. офиц. – С. 386; Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1907 г. – К., 1907. – Стлб. 491, 637, 648, 650, 660; Памятная книжка Киевской епархии на 1910 г. / сост. под ред. прот. С. Трегубова. – К., 1910. – С. 57; Движения и перемены по службе // КЕВ. – 1911. – № 19. – Ч. офиц. – С. 198; 1915. – № 31. – Ч. офиц. – С. 348; Памятная книжка Киевской епархии на 1913 г. / сост. под ред. прот. И. Троицкого. – К., 1913. – С. 58; Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1915 г. – К., 1915. – Стлб. 309, 317, 477, 497, 510; Памятная книжка народных училищ и других учебных заведений Киевской дирекции на 1914–1915 учебный год. – Умань, 1915. – С. 28; Постановления Киевского епархиального съезда // Киевлянин. – 1917. – № 98 (21.04). – С. 1–2; Оповідка // КЕВ. – 1917. – № 48–49–50. – Ч. офиц. – С. 366; Мартирологія Українських Церков : у 4 т. – Т. 1 : Українська Православна Церква : документи, матеріали, християнський самвидав України / упоряд. і ред. О. Зінкевич, О. Воронин. – Торонто; Балтимор, 1987. – С. 34, 58–60, 245, 260, 263, 265, 317, 343, 407, 408, 901, 949, 996, 1004, 1017, 1018, 1020, 1021, 1025, 1037, 1040; *Єфремов С.* Щоденники. 1923–1929. – К., 1997. – С. 118, 319; Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 14–30 жовтня 1921 року : документи і матеріали / упоряд. Г. М. Михайличенко, Л. Б. Пилявець, І. М. Преловська. – К.; Львів, 1999. – С. 108, 111, 159–160, 224–225, 250–251, 430, 479, 487; Репресована УАПЦ : Політичні репресії проти священників Української Православної Автокефальної Церкви (1919–1938) : за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. – 2005. – № 1/2 (24/25). – С. 108; 2006. – № 1/2 (26/27). – С. 72, 76, 167, 324–325; Другий Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 17–30 жовтня 1927 року : документи і матеріали / упоряд. С. І. Білокінь, І. М. Преловська, І. М. Старовойтенко. – К., 2007. – С. 44, 95, 101, 250, 268, 271, 396, 426–429, 526, 578, 646–648.

Літ.: *Липківський В., митроп.* Історія Української Православної Церкви. Розділ VII : Відродження Української Церкви / із вступом і замітками протопресвіта. С. В. Савчука. – Вінніпег, 1961. – С. 16–17, 86, 102, 114, 131–132, 134–135; *Власовський І.* Нарис історії Української Православної Церкви. – Т. IV : XX ст. – Ч. 1. – Нью-Йорк; Бавнд Брук, 1961. – С. 72, 74, 76, 85, 149, 185, 187–194, 341; *Ульяновський В.* Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба Української Центральної Ради). – К., 1997. – С. 62–63, 115, 139, 144, 146; Він же. Церква в Українській Державі 1917–1920 рр. (доба

Гетьманату Павла Скоропадського). – К., 1997. – С. 126–127; *Ігнатуша О. М.* Тарнавський Петро // Довідник з історії України : в 3 т. / за ред. І. З. Підкови, Р. М. Шуста. – Т. 3. – К., 1999. – С. 309–310; *Він же.* ВУЦТОК: невідома сторінка історії Української Церкви // УДЖ. – 2007. – № 5. – С. 112, 115; *Преловська І. М.* Джерела з історії Української Автокефальної Православної Церкви (1921–1930) – Української Православної Церкви (1930–1939). – К., 2013. – С. 214, 256, 257, 267, 285, 375, 534; *Каганов Э.* Киевская частная женская гимназия Е. А. Крюгер. – Режим доступу: <https://www.proza.ru/2014/09/07/206>. – Назва з екрана; *Він же.* Восьмая мужская гимназия Вячеслава Петра. – Режим доступу: <https://www.proza.ru/2015/05/23/1556>. – Назва з екрана.

М. Л. Ткачук

ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ Георгій Йоакимович [рос. Тарнопольский Георгий Иоакимович] (бл. 1831 *–02[15].06.1902), протоієрей, випускник КДА – священнослужитель РПЦ, церк. діяч і педагог.

Нар. у с. Потік Канівського пов. Київ. губ. (нині – Миронівського р-ну Київ. обл.) у сім'ї священника. Навчався у КДС (1847–53) та КДА (1853–57), яку закінчив зі ступ. канд. богослов'я (ухвалу академ. Конференції від 08.08.1857 затверджено Св. Синодом 28.12.1857). Рукопис випускного твору Т. «Изложение событий, благоприятствовавших начальному возвышению римских епископов до времен Карла Великого» зберігається у ІР НБУВ.

09.10.1857 призначений інспектором і вчителем Києво-Подільського ДУ, де згодом виконував обов'язки доглядача. 25.08.1858 переведений на посаду доглядача духовного уч-ща в м. Слуцьку (нині – Мінської обл. Республіки Білорусь).

07.05.1861 рукопокладений у сан священника і призначений настоятелем Михайло-Архангельського собору повітового м. Мозиря Мінської губ. (нині – у Гомельській обл. Республіки Білорусь). Священницьке служіння (з 1863 – у сані протоієрея) поєднував із викладанням Закону Божого у чол. і

* Точна дата народження невідома. За документами з архіву КДА, у 1857 мав 26 років (див.: ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 4213. – Арк. 6–6 зв.).